

به نام خدا

۲۲۲ ۱۸۸۷

تزئینات گچبری در خانه‌های تاریخی روستای ریاب شهرستان گناباد

دکتر زهرا مسعودی‌امین
عضو هیات علمی دانشگاه الزهراء (س)

فریناز شفیعی
مدرس آموزشکده فنی و حرفه‌ای دختران الزهراء (س) مشهد
کارشناس ارشد ارتباط تصویری

انتشارات بنگ

۱۴۰۰

سرشناسه: مسعودی امین، زهرا، ۱۳۴۴ -

عنوان و نام پدیدآور: تزئینات گچبری در خانه‌های تاریخی روستای ریاب شهرستان گناباد/زهرا مسعودی‌امین، فریناز شفیعی.

مشخصات نشر: تهران: آیندگان، ۱۴۰۰.

مشخصات ظاهری: ۱۸۶ ص.: مصور.

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۳۹۸-۱۰۱-۰

وضعیت فهرست نویسی: فیا

یادداشت: کتابنامه:ص. [۱۸۰] - ۱۸۶.

موضوع: گچبری تزئینی -- ایران -- ریاب

موضوع: Plasterwork, Decorative -- Iran -- Riyab

موضوع: Historic buildings -- Iran -- Riyab

موضوع: ساختمان‌های تاریخی -- ایران - ریاب

موضوع: Architecture, Qajars

موضوع: معماری قاجاریان

رده بندی کنگره: ۳۶۹۰NA

شناسه افزوده: شفیعی، فریناز، ۱۳۶۷ -

شماره کتابشناسی ملی: ۸۴۲۴۷۵۶

رده بندی دیویی: ۵/۴۲۹

آیندگان

نام کتاب: تزئینات گچبری در خانه‌های تاریخی روستای ریاب شهرستان گناباد

مؤلف: زهرا مسعودی‌امین، فریناز شفیعی

چاپ اول: ۱۴۰۰

ناشر: آیندگان

طراح گرافیک: فریناز شفیعی

تیراژ: ۲۰۰ نسخه

قیمت: ۱۲۰ هزار تومان

چاپ: چاپخانه بهمن

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۳۹۸-۱۰۱-۰

مركز پخش: تهران، انقلاب، خیابان دانشگاه، خیابان شهدای ژاندارمری، ساختمان ایرانیان، پلاک ۵۸، طبقه سوم، واحد ۱۱

www.Ayandeganpub.com

تلفن: ۶۶۴۱۶۵۲۵ و ۶۶۴۹۸۵۲۸ ayandeganpub@gmail.com

مقدمه

خانه از دیرباز محلی برای آرامش بشر بوده است. انسان از آغاز اسکان تا امروز، شیوه‌های ساخت متفاوتی را در هر دوره‌ی تاریخی تجربه نموده است. استفاده از شاخ و برگ درختان، تیر و ستون، تویزه‌ها و گنبدها تا پانل‌های پیش ساخته‌ی بتنی نشان از دانش و خلاقیت بشری در این زمینه در هر دوره‌ی تاریخی دارد. در این بین ارتباط انسان با طبیعت و تمایل او به حضور در آن امری انکار ناپذیر است و انسان که همیشه به طبیعت محتاج است، سعی کرده آن را به نوعی در تمام ابعاد زندگی خود وارد نماید که یکی از راه‌های آن استفاده از نقوش تزئینی در محیط زندگی است. تزئین و نقش و نگارهای به وجود آمده و یا خلق شده در آن، بر اساس بینش‌های فرهنگی و قومی خاص جوامع شکل گرفته است و نقوش این دوران معمولاً موضوعاتی است، الهام گرفته از عوامل طبیعی اطراف انسان، شامل حیوان، گیاه و مناظر طبیعت و یا قسمت‌هایی مرکب از همه‌ی آنها. یکی از راه‌های تزئین بنا، گچبری می‌باشد.

هنر گچبری یکی از هنرهای وابسته به معماری است که در هر منطقه و هر دوره زمانی، شکل و شیوه استفاده‌ی مخصوص به خود را داشته است. گچ به دلیل داشتن خاصیت شکل پذیری، چسبندگی رنگ مطلوب، کاربرد آسان، فراوانی و ارزانی کاربرد زیادی در هنرهای تزئینی دارد و از روزگاران باستان جزو

مصالح مهم ساختمانی به شمار می‌رفته است. دوره‌ی قاجار هم از این تزئینات مستثنی نبوده و بخصوص از هنر گچبری استفاده‌های فراوانی در این دوره صورت گرفته است. قصرها و عمارت‌ها جایگاه تزئینات پر تکلف و گچبری‌های مملو از جزئیات بودند و علاوه بر آن خانه‌ی حکام و اشراف نیز از این تشریفات و تزئینات بی بهره نبودند. سه نمونه از این خانه‌ها، خانه‌ی هادی رضایی، نجفی و پور قیصر در روستای ریاب از توابع شهرستان گناباد می‌باشد. خانه رضایی دارای تزئینات گچی روی دیوار، اطراف طاقچه‌ها و سقف و حاشیه سقف، طاق بندی و آینه کاری بوده و خانه نجفی از تزئینات گچی و مقرنس کاری استفاده شده است در خانه پور قیصر نیز از، نقاشی و گچبری برای تزئین بنا استفاده شده است.

www.ketab.ir

فهرست مطالب

فصل اول: خانه و هنر تزیینی

۱۷	خانه
۱۷	تعریف خانه
۲۶	خانه در ایران
۳۴	هنرهای تزیینی
۳۶	هنرهای تزیینی در ایران

فصل دوم: گجبری

۴۱	گجبری
۴۱	گج چیست
۴۲	انواع گج
۴۲	گج‌های خاکی
۴۳	سنگ گج بلورین
۴۴	سنگ گج لایه ای بر ابریشمی
۴۵	خواص گج
۴۶	نقش پردازی و رنگ آمیزی گج

۴۷	 روش کار گچبری
۴۸	 سیر تحول گچبری
۴۸	 گچبری در جهان
۴۹	 گچبری در ایران
۵۱	 هخامنشیان
۵۴	 سلوکیان
۵۵	 اشکانیان
۵۵	 ساسانیان
۷۰	 طاهریان، صفاریان، سامانیان، آل زیار، آل بویه
۷۳	 غزنویان، سلجوقیان
۷۷	 ایلخانان
۸۲	 تیموریان
۸۴	 صفویه، زندیه، افشاریه

فصل سوم: دوره قاجار

۸۹	 دوره قاجار
۹۱	 خصوصیات معماری دوره قاجار
۹۵	 سیر تحول نقوش
۹۵	 محتوای نقوش
۹۷	 تصاویر نقوش
۹۸	 نقوش انسانی